

ПРАКТИЧНА ЛЕКЦИЈА

# Mënyra lidhore

Kategoriја на лекцијата: Mësime të gjuhës shqipe

Format e lidhore në katër kohët e saj dhe përdorimi i saj pas foljeve gjysmëndihmëse e lidhëzave.

## Mënyra lidhore

**Lidhorja** është mënyra e varësisë. Ajo nuk e paraqet veprimin si fakt, por si diçka të dëshiruar, të mundshme, të nevojshme ose të varur nga një folje a lidhëz tjetër. Shenja e saj e pandarë është pjesëza **të**.

### Përdorimi dhe qëllimi

- **Pas foljeve gjysmëndihmëse:** mund **të** vij, duhet **të** shkoj, dua **të** flas, filloj **të** lexoj.
- **Pas lidhëzave kohore:** kur **të** mbarosh, sapo **të** vijë, derisa **të** kthehem.
- **Në fjalitë qëllimore:** Fola ngadalë që **të** më kuptonin.
- **Në fjalitë kushtore:** Po **të** kem kohë, do të vij.
- **Si urdhër i zbutur ose ftesë:** **Të** shkojmë! Le **të** fillojmë.
- **Në pyetje dyshimi:** Ç'**të** bëj tani?

### Katër kohët e lidhore

| Koha          | Forma (folja «punoj») | Shembull                                |
|---------------|-----------------------|-----------------------------------------|
| E tashme      | të punoj              | Dua <b>të punoj</b> këtu.               |
| E pakryer     | të punoja             | Doja <b>të punoja</b> atje.             |
| E kryer       | të kem punuar         | Duhet <b>të kem punuar</b> mjaftueshëm. |
| Më se e kryer | të kisha punuar       | Sikur <b>të kisha punuar</b> më shumë!  |

### Paradigma e lidhore së tashme dhe të pakryer

| Veta     | E tashme   | E pakryer  |
|----------|------------|------------|
| unë      | të punoj   | të punoja  |
| ti       | të punosh  | të punoje  |
| ai / ajo | të punojë  | të punonte |
| ne       | të punojmë | të punonim |
| ju       | të punoni  | të punonit |

| Veta      | E tashme   | E pakryer  |
|-----------|------------|------------|
| ata / ato | të punojnë | të punonin |

Foljet ndihmëse: *të jem, të jesh, të jetë ... dhe të kem, të kesh, të ketë ...*

## Veta e tretë njëjës — pika më e vështirë

Në lidhoren e tashme, veta e tretë njëjës merr mbaresën **-ë** dhe ndryshon nga dëftorja:

| Dëftore  | Lidhore            |
|----------|--------------------|
| ai punon | ai duhet të punojë |
| ai shkon | ai mund të shkojë  |
| ai hap   | ai duhet të hapë   |
| ai është | ai duhet të jetë   |
| ai ka    | ai duhet të ketë   |

## Nga letërsia shqipe

Naim Frashëri e përdor lidhoren për të shprehur qëllimin e flijimit të qiririt:

«... **që t'u ap** pakëzë dritë, / natënë **t'ua bënj** ditë.»

Të dyja format janë lidhore të tashme pas lidhëzës qëllimore **që**. Në shqipen e sotme standarde do të shkruanim *t'u jap* dhe *t'ua bëj*.

## Fjalët sinjalizuese

**mund, duhet, dua, provoj, filloj, vazhdoj, le, që, në mënyrë që, kur, sapo, para se, pasi, derisa, po të, sikur, nëse** — pas secilës prej tyre pritet lidhorja.

## Gabimet e zakonshme

| Gabim                               | Saktë                            | Pse                                    |
|-------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------------|
| <i>Ai duhet të punon.</i>           | <b>Ai duhet të punojë.</b>       | veta III merr <b>-ë</b>                |
| <i>Mund vij nesër.</i>              | <b>Mund të vij nesër.</b>        | pjesëza të nuk hiqet                   |
| <i>Kur do të mbarosh, më thuaj.</i> | <b>Kur të mbarosh, më thuaj.</b> | pas <i>kur</i> vjen lidhorja           |
| <i>Sikur të kam kohë ...</i>        | <b>Sikur të kisha kohë ...</b>   | <i>sikur</i> kërkon lidhoren e pakryer |
| <i>Doja të punoj atje.</i>          | <b>Doja të punoja atje.</b>      | koha e lidhores ndjek foljen drejtuese |

## Provo vetë

- Ai duhet \_\_\_ (nisem) herët. (*të nisët*)
- Kur \_\_\_ (mbaroj) detyrën, do të dal. (*të mbaroj*)
- Doja \_\_\_ (flas) me ty dje. (*të flisja*)

4. Sikur \_\_\_\_ (kam) më shumë kohë! (të kisha)

5. Le \_\_\_\_ (fillojmë) mësimin. (të fillojmë)

## Burime dhe referenca

- Naim Frashëri, *Fjalët e qiririt*, 1890.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.

ENGLISH FOR LIFE